

Oznaczanie węglanów w glebie

Zakres:

- 1) Wyznaczyć ilość węglanów w badanej próbce gleby.
- 2) Określić potrzebę wapnowania badanej gleby

Próba wstępna na obecność węglanów w glebie

1. Na szkiełko zegarkowe wysypać około 2 g roztartej w moździerzu gleby i pipetą nanieść na glebę kilka kropel 10% HCl.
2. Obserwować zachodzącą reakcję, a następnie określić wagę próbki do oznaczeń (tab.1).

Tabela 1. Wyznaczanie masy próbki do oznaczeń w zależności od wstępnie oszacowanej ilości węglanów w glebie.

Intensywność wydzielania gazu	Zawartość węglanów w glebie [g/kg]	Masa próbki do badań [g]
żadna lub ograniczona	<20	10
wyraźna ale przez krótki czas	20-80	5
silna przez długi czas	80-160	2,5
bardzo silna przez długi czas	>160	1

Oznaczanie ilości węglanów w glebie metodą objętościową

1. Badaną glebę rozetrzeć w porcelanowym moździerzu i przesiać przez sito o średnicy oczek 1 mm. Glebę odważyć w ilości zależnej od ilości węglanów stwierdzonej w oznaczeniu wstępnym i przesypać do kolby reakcyjnej aparatu Scheiblera.
2. Za pomocą pipety wlać 8 cm³ 10% HCl do banieczki z bocznym otworem, która umieszczona jest w korku kolby reakcyjnej i ostrożnie zamknąć kolbę reakcyjną tak, aby nie wylać kwasu z banieczki na glebę w kolbie.
3. Następnie wyrównać poziom cieczy (niebieskiego siarczanu miedzi, który nie pochłania wydzielającego się CO₂, a niebieski kolor tego roztworu ułatwia odczyt) w obu rurkach do poziomu punktu 10, manipulując butelką do napełniania, połączoną z niewyskalowanym ramieniem rurki o kształcie litery „U” .
3. Znajdujący się w górnej części aparatu kranik zamknąć w taki sposób, aby wydzielający się podczas reakcji CO₂ nie wydostawała się poza aparat (UWAGA: kranik jest trójdzielnny!!!), a kolbę reakcyjną przechylić w ten sposób, aby kwas wylał się z banieczki na glebę. W czasie wywiązywania się CO₂ wstrząsać zawartość kolby.
4. Pomiar prowadzić aż do zaniku wydzielania CO₂ (brak zmian poziomu siarczanu miedzi).

- Odczytać ze skali prawego ramienia aparatu Scheiblera objętość wydzielonego CO₂.
- Ponieważ objętość gazów zależy od temperatury i ciśnienia należy odczytać temperaturę i ciśnienie barometryczne panujące w pomieszczeniu. Następnie w tablicach (zał.3) odszukać masę CaCO₃ w mg na 1cm³ wywiązanego w danej temperaturze i ciśnieniu CO₂.
- Procentową zawartość węglanów w badanej glebie obliczyć według wzoru:

$$X = [(Q \cdot a)/(q \cdot 1000)] \cdot 100$$

gdzie: Q - ilość wywiązanego CO₂ [cm³]

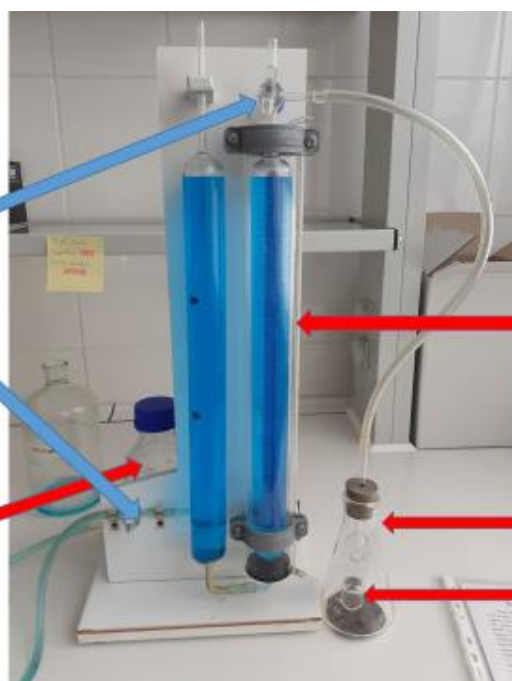
q - masa użytej do oznaczenia wysuszonej próbki gleby [g]

a - wartość odczytana z tablicy przy określonej temperaturze i ciśnieniu [mg/cm³]

Aparat Scheiblera

Zawory pozwalające regulować poziom cieczy w ramionach aparatu i zapobiegające ulatnianiu się wydzielanego podczas reakcji CO₂

Butelka do napełniania ramion aparatu siarczanem miedzi (niebieska barwa)

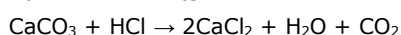

Ramię aparatu ze skalą (do odczytu objętości wydzielonego CO₂)

Kolba reakcyjna w której umieszcza się naważkę gleby

Baniczka z bocznym otworem do napełniania kwasem

Węglan wapnia (CaCO₃) występuje w glebie w postaci okruchów kalcytu, wapieni, opoki, margli lub jako osad strącony w procesie karbonatyzacji z wody krążącej w glebie. Występowanie węglanu wapnia w glebie zapobiega jej zakwaszeniu. Gleby zawierające nawet niewielkie ilości tego związku poza kompleksem sorpcyjnym mają odczyn obojętny lub zasadowy. W niektórych glebach poza węglanem wapnia występuje jeszcze węglan magnezowy (MgCO₃), a rzadziej węglany innych pierwiastków (Na, Fe). W większości gleb węglan wapnia nie występuje w warstwach powierzchniowych i podpowierzchniowych, ponieważ jest on wypłukiwany do głębszych poziomów (poniżej 80 cm od powierzchni). Dlatego gleby w Polsce są na ogół kwaśne i wymagają wapnowania. Gleby powstałe ze skał wapiennych, dolomitowych i siarczanowych zawierają z reguły węglany w całym profilu. Obecność CaCO₃ wzbogaca roztwór glebowy i kompleks sorpcyjny w kationy Ca²⁺. Związek ten razem z kwasem węglowym roztworu glebowego daje roztwór buforowy, który przeciwdziała nagłym zmianom odczynu gleby. CaCO₃ częściowo przyspiesza rozkład próchnicy i czyni glebę bardziej czynną. Dzięki koagulującemu działaniu kationów Ca²⁺, węglan wapnia sprzyja tworzeniu agregatów glebowych, przez co utrwala gruzełkową strukturę, zwiększając przepuszczalność gleb ciężkich, a zmniejszając lekkich. Metody oznaczania węglanu wapnia w glebie opierają się na reakcji rozkładu węglanu kwasem (zazwyczaj solnym) i oznaczaniu wydzielającego się dwutlenku węgla.

W zależności od sposobu oznaczania wydzielającego się CO₂ wyróżnia się metody wagowe i metody objętościowe.

- wagowe (polegają na absorbowaniu wydzielającego się CO₂ w rurkach wypełnionych wapnem sodowym lub w aparatach wypełnionych roztworem KOH; z przyrostu masy oblicza się ilość CO₂, a stąd zawartość CaCO₃).
  - objętościowe (zawartość CaCO₃ odlicza się z objętości wydzielonego CO₂).
- Obecność węglanów w poszczególnych poziomach profilu glebowego można w prosty sposób wykryć z pomocą 10% kwasu solnego. Próbkę gleby polewamy kwasem z kroplomiernia i obserwujemy reakcję. Jeżeli występuje

wyraźne burzenie masy glebowej jest wynikiem uwalniania się CO₂. O ilości węglanów w glebie można wnioskować z ilości wydzielonego CO₂.

Załącznik 3.

cieśn.	989	993	995	999	1001	1003	1008	1011	1013	1017	1020	1023	1025	1028	1032
temp	742	744,5	747	749	751	753,5	756	758	760	762,5	765	767	769	771	774
28	4,044	4,057	4,073	4,087	4,103	4,116	4,132	4,146	4,157	4,169	4,178	4,189	4,201	4,212	4,221
27	4,057	4,071	4,087	4,100	1,116	4,130	4,146	4,160	4,171	4,182	4,191	4,203	4,214	4,226	4,237
26	4,073	4,087	4,100	4,114	4,130	4,144	4,166	4,173	4,185	4,196	4,205	4,216	4,228	4,239	4,251
25	4,087	4,100	4,116	4,130	4,145	4,160	4,176	4,189	4,201	4,212	4,221	4,232	4,244	4,255	4,267
24	4,100	4,114	4,130	4,144	4,160	4,173	4,189	4,203	4,214	4,226	4,235	4,246	4,257	4,269	4,280
23	4,114	4,128	4,144	4,157	4,173	4,197	4,203	4,216	4,228	4,239	4,248	4,260	4,271	4,282	4,294
22	4,128	4,141	4,157	4,171	4,187	4,201	4,216	4,230	4,241	4,253	4,264	4,276	4,287	4,298	4,310
21	4,144	4,157	4,173	4,187	4,203	4,216	4,232	4,246	4,257	4,269	4,280	4,292	4,303	4,314	4,326
20	4,157	4,171	4,187	4,202	4,216	4,230	4,246	4,260	4,271	4,282	4,294	4,305	4,317	4,328	4,339
19	4,171	4,185	4,201	4,214	4,230	4,244	4,260	4,273	4,285	4,296	4,307	4,319	4,330	4,342	4,353
18	4,185	4,198	4,214	4,228	4,244	4,257	4,273	4,287	4,298	4,310	4,321	4,332	4,344	4,355	4,367
17	4,198	4,214	4,230	4,224	4,260	4,273	4,289	4,303	4,314	4,326	4,337	4,348	4,360	4,371	4,382
16	4,214	4,230	4,244	4,260	4,273	4,289	4,303	4,317	4,328	4,339	4,351	4,362	4,373	4,385	4,396
15	4,228	4,244	4,257	4,273	4,289	4,303	4,319	4,332	4,344	4,355	4,367	4,378	4,389	4,401	4,412